

Rassen en hun trainbaarheid

Waarom honden ook slim kunnen zijn als ze juist níet luisteren

*Eline Teygeler, Tinley gedragstherapeut voor dieren en Sociaal Psycholoog
(foto's Ron Baltus)*

Binnen de diersoort hond is een enorme verscheidenheid aan rassen en typen. Dit verschil zit hem niet alleen in het uiterlijk; als je de rassen vergelijkt er is ook verschil in de karaktereigenschappen. Het ene ras is daardoor beter trainbaar dan de andere. Maar trainbaarheid en slimheid zijn niet hetzelfde. Kunnen hondenscholen hun lessen niet beter afstemmen op de verschillende rassen en hun vaardigheden?

Factoren die trainbaarheid beïnvloeden

Alle honden kunnen leren; van de Teckel tot de Border Collie, van de Bordeaux Dog tot de Chihuahua. Honden zijn als groepsdieren ingesteld op samenwerken en eerder geneigd om 'bevelen' op te volgen omdat zij van nature hiërarchisch ingesteld zijn. Een hond is zelfs beter trainbaar dan de wolf; de jarenlange fokselectie maakt dat de meeste honden meer mensgericht zijn. De manier waarop verschillende rassen gericht zijn op samenwerking en contact met mensen verschilt echter en dit zorgt ervoor dat het ene ras beter trainbaar is dan de andere.

Een Bulldog is voor vele taken gefokt, waarin ze vooral zelfstandig moesten zijn en dus minder gericht op samenwerking met mensen. De rasgebonden eigenschappen van de Duitse Herder maken dat hij graag samenwerkt met de baas.

Rasgebonden eigenschappen

Oorspronkelijk zijn vele rassen geselecteerd voor bepaalde gebruiksdoelen. Sommige rassen zijn gefokt voor hun uiterlijk, andere rassen voor een bepaalde werktak. Zo zijn er honden gefokt om zelfstandig in meutes te jagen of juist jachthonden die met de jager samenwerken om het wild te lokaliseren en/of terug te brengen. Er zijn honden gefokt die huis en erf beschermen of honden die de schapen hoeden. Ondanks dat de laatste tientallen jaren de meeste hondenrassen vooral op uiterlijk geselecteerd werden, zijn de oorspronkelijke

gedragskenmerken nog wel aanwezig binnen veel rassen. Deze gedragskenmerken, ook wel rasgebonden eigenschappen genoemd, kunnen de trainbaarheid van een hond beïnvloeden. Zo zijn veel herdershondenrassen (waaronder de Duitse Herder en de Beauceron) oorspronkelijk gefokt om het vee te hoeden of te drijven en om huis en haard te bewaken. Dit vereist dat ze actief en energiek zijn, waaks reageren als mogelijke indringers zich aankondigen, snel geprikkeld zijn bij beweging en een neiging hebben tot najagen. Een aantal rassen binnen de groep van de molossers (waaronder de Bordeaux Dog en Engelse Bulldog) zijn oorspronkelijk gefokt voor de bewaking en de jacht, maar ook gevechten met andere dieren. Deze dieren zijn over het algemeen niet snel geprikkeld, zijn vrij zelfstandig, waaks en relatief ongevoelig voor pijn. Als we deze rasgebonden eigenschappen van de 'herder' vergelijken met de 'molosser' dan hebben ze als overeenkomst dat ze waaks kunnen zijn. Veel honden die van nature waaks zijn, hebben de karaktereigenschap iets terughoudender naar mensen te zijn. Je kunt immers niet én een allemansvriend zijn én de inbrekers weggagen. Een verschil tussen deze honden is de zelfstandigheid en mensgerichtheid; de herder is vooral gericht op samenwerken met de eigenaar, terwijl de molosser vrij zelfstandig is en dus minder gericht op samenwerking. Omdat samenwerking noodzakelijk is in de training, zien we dat over het algemeen herders voor mensen beter trainbaar zijn dan honden uit de groep van de molossers. Dit wil echter niet zeggen dat ze dommer zijn.

Intelligentie en trainbaarheid

Is het ene ras nu slimmer of intelligenter dan het andere ras? De betekenis van intelligentie is ook bij mensen bestudeerd en bediscussieerd. In de psychologie is intelligentie veel breder dan alleen 'goed kunnen leren'. Mensen kunnen verschillende vaardigheden hebben; ze kunnen goed zijn in rekenen maar absoluut niet in taal, ze kunnen goed zijn in dansen maar niet goed om kunnen gaan met andere mensen. Amerikaans psycholoog en hondentrainer Stanley Coren beschrijft een aantal vormen van intelligentie bij honden, waaruit blijkt dat de slimheid van een hond niet alleen afhangt van hoe goed hij het tijdens de gehoorzaamheidsles doet.

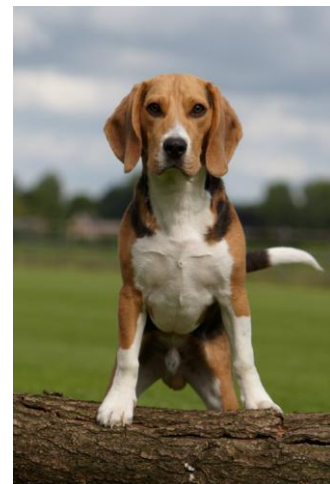
Welke hond is slimmer? De Border Collie die 100 keer hetzelfde trucje voor de baas herhaalt bij een temperatuur van 30 graden, of de Bullmastiff die na een aantal keer vertonen van het trucje ermee stopt omdat het te warm is? Intelligentie heeft niet alleen te maken met motivatie om dingen voor de eigenaar uit te voeren of de snelheid van leren.

Een vorm van intelligentie heeft alles te maken met de vaardigheid waarmee de hond zich kan aanpassen aan zijn omgeving, deze vorm wordt adaptieve intelligentie genoemd. Onder de adaptieve intelligentie vallen de leervaardigheid (snelheid van leren) en het probleemoplossend vermogen van een hond. Veel laagbenige terriërs scoren hoog op probleemoplossend vermogen, maar minder hoog op de snelheid van het leren. Een Beagle scoort zelfs net zo hoog op deze leervaardigheid als een Mechelse Herder, maar het probleemoplossend vermogen is minder goed bij beide rassen. Waarom heeft de Mechelse

Herder dan toch het imago van een 'slimmere hond' en de Beagle het onterechte imago van 'een hond die je niets kan leren'?

Praktische intelligentie is de term die alles te maken heeft met de africhtbaarheid van een hond; de gehoorzaamheid in het samenwerken met de mens. Als we aan intelligentie denken, dan denken we vaak aan deze vorm van intelligentie en de rassen die hier goed op scoren; de Border Collie, Poedel, Duitse Herder, Golden Retriever, Dobermann, etc. Allemaal rassen die van oorsprong ook taken hadden waarin ze moesten samenwerken met de mens, en vooral niet té zelfstandig opereren. De Beagle, die hoog scoort op leervaardigheid, scoort niet hoog op praktische intelligentie. Het is een jachthond met een super neus die in meutes zelfstandig -al blaffend- een spoor volgt. Deze slimme hond is minder geselecteerd op het samenwerken met de mens en scoort hierdoor lager op de praktische intelligentie. Waarschijnlijk speelt een ander aspect ook een rol in zijn africhtbaarheid; zijn goede neuscapaciteiten en instinct om een spoor te volgen.

Alle genetisch bepaalde vaardigheden die een hond kan hebben en het dier sturen in zijn gedrag vallen onder de vorm van de instinctieve intelligentie. De neiging om te blaffen, te gaan speuren of bijvoorbeeld te apporteren. De neiging om te blaffen bij onraad zien we natuurlijk bij de verschillende waakhonden, maar ook bij bepaalde jachthonden die oorspronkelijk geselecteerd zijn om te blaffen tijdens de jacht. Dus niet alleen de Duitse Herder scoort hoog op de neiging om te blaffen, maar ook de Teckel, Chihuahua en een aantal laagbenige Terriërs.

De Beagle heeft een onterecht imago van een hond die niet luistert

Individuele verschillen

In bovenstaand verhaal zijn slechts een aantal rassen of rasgroepen beschreven als voorbeeld. Binnen elk ras zijn er natuurlijk verschillen per individuele hond. De ene Labrador Retriever leert sneller dan de andere. Er zijn Beagles die deelnemen aan het WK Agility terwijl anderen in deze hondensport niet zo ver zouden komen. Uiteraard kan dit ook aan de eigenaar liggen, als hij er vanuit gaat dat zijn ras niet goed trainbaar is, zal hij ook geen moeite doen en krijgt hij nog gelijk ook; de hond heeft nl. niet geleerd om te luisteren...

Hoe ver je komt met een hond hangt dus ook af van de moeite en kennis die een eigenaar erin stopt. Toch zien we dat rasgebonden eigenschappen voor een belangrijk deel bepalen waar de hond goed in kan zijn.

De brugklas en een apart gymnasium

Gehoorzaamheids cursussen zijn een belangrijk onderdeel binnen de opvoeding van een jonge hond. Als we kijken naar de verschillende vormen van intelligentie dan kunnen we concluderen dat de meeste hondentrainingen eigenlijk gericht zijn op een bepaald soort intelligentie; voornamelijk de praktische intelligentie. Niet alle hondenrassen scoren hoog op deze vorm, terwijl ze wel degelijk kunnen leren en op andere gebieden beter scoren dan de 'slimmeriken' van de cursus. In een puppygroep zien we de verschillen al snel ontstaan; de Border Collie kent na een aantal keren zijn oefening al en zowel de eigenaar als de hond kunnen gefrustreerd raken omdat het niveau te laag blijft. De Engelse Bulldog in de groep heeft wat meer herhaling nodig en deze eigenaar is gefrustreerd als hij het bij zijn buurvrouw veel sneller ziet gaan. Zou het niet veel motiverender werken om met dezelfde types in een groep te zitten? Om te zien dat je buurvrouw ook veel herhalingen nodig heeft of juist te merken dat het tempo verhoogd kan worden omdat de rest het tempo bij kan benen? Gedifferentieerd lesgeven gebeurt al lange tijd in het onderwijs. Leerlingen komen binnen in de brugklas en afhankelijk van hun vaardigheden stromen ze door naar het onderwijsniveau wat bij hen past. Zou dat niet ideaal zijn voor honden? Een puppycursus als brugklas waarin alle rassen en typen honden bij elkaar zitten; dat is natuurlijk belangrijk voor de socialisatie. Maar de vervolgcursus zou beter afgestemd kunnen zijn op soortgelijke rassen/typen. De inhoud van de vervolgcursussen zou ook beter kunnen aansluiten bij de vaardigheden van dat type hond; bijvoorbeeld speuren en zoeken voor de honden die hun instinctieve intelligentie gebruiken. En dan maar eens kijken wie de 'slimmeriken' van de groep zijn...

In de puppycursus is het belangrijk om te socialiseren, maar waarschijnlijk zal deze Mechelse Herder snel kunnen doorstromen naar een apart 'gymnasium'

Samengevat

We noemen vaak honden 'slim' als ze snel gehoorzaam zijn, maar dat is slechts één aspect van intelligentie. Er zijn verschillen tussen rassen in praktische, adaptieve en instinctieve intelligentie. De meeste hondencursussen zijn afgestemd op vaardigheden die lang niet alle rassen op dezelfde wijze bezitten. Het afstemmen van de training op de vaardigheden van het ras én de individuele hond, zorgt ervoor dat we inzien dat veel meer rassen slim zijn, maar dan op ander gebied.

Meer weten?

- De intelligentie van honden, S. Coren (1995)
- Carrots and Sticks, P. McGreevy & R. Boakes (2007)
- Geïllustreerde Honden Encyclopedie, E. Verhoef (2010)
- Karakterhonden Karakterbazen, N. Gootjes & S. Gaus (2004)